

ČOVJEKOVA LUTANJA I STRAMPUTICE

Propovijedi o sedam smrtnih grijeha

Koristeći dar slobode – *terribile donum Dei* – čovjeku se događa da skrene s puta koji mu je Stvoritelj odredio i odluta različitim stramputicama. Ta čovjekova lutanja duhovni pisci svrstavaju u sedam skupina koje smo navikli nazivati *sedam smrtnih grijeha*. Nazivamo ih tako zbog razorne moći i nesagledivih posljedica.

Tih sedam smrtnih grijeha danas je kod mnogih dobilo nova imena koja bi malo otupila oštricu njihova djelovanja. Zbog toga bi klasičnih sedam smrtnih grijeha trebalo zvučati nekako ovako:

Oholost – ambicija;
Lakomost – konkurencija;
Bludnost – priroda;
Zavist – ponos;
Neumjerenost u jelu i piću – dobar apetit;
Srditost – slabi živci;
Lijenost – dobar odmor.

No, nije važno što ljudi govore i kakva imena daju pojedinim vrlinama ili manama. Važno je što su oni u stvarnosti. Za rasvjetljenje te tvrdnje pada mi na pamet priča o Ciganu Imbri koji je u odraslim godinama pokršten i župnik mu je na krštenju rekao: „Nećeš se više zvati Imbro nego Josip!” Nakon godinu dana dolazi mu župnik u posjet, a upravo je bio Veliki petak. Zateče ga kako peče meso na gradelama. Začudi se župnik, a okretni Imbro će na brzinu: „Velečasni, ovo nije meso, ovo je riba!” I poče mu detaljnije tumačiti kako je župnik njemu rekao na krštenju da više nije Imbro nego Josip. „Tako sam i ja – veli Imbro – prije nego sam stavio meso na vatru rekao: „Ti nisi meso, ti si riba!” Zgodica je veoma poučna. Tako isto i ljudski grijesi. Zvali ih mi po staroj ili prema novoj vraluti, oni ostaju zlo i odvođe čovjeka s pravog puta na stramputicu. Zbog toga je potrebno o njima razmišljati i o njima govoriti.

O H O L O S T

Na tablici teških grijeha, prvo mjesto zauzima oholost. Negdje je zovu „olost” a negdje „volost”. Bila je na prvome mjestu crne kronike i prije nego se čovjek pojavio na zemlji. Zato je i mi stavljamo na prvo mjesto. Izvor je svih drugih zala i opačina.

Ohol čovjek nije simpatičan. Uza sve to što želi biti simpatičan, ima nešto odbojno u njegovu ponašanju. Želi biti uvijek velik, uzdiže sebe, a prezire druge. Sebi pripisuje svojstva koja ne posjeduje. Umišljen je, a umišljen čovjek želi se dokopati časti i vlasti ne birajući sredstva. Čovjek podložan ovoj mani traži da se o njemu govori kao o dobrom, pametnom, velikom, uglednom, lijepom. . .

Ne želi ničije pomoći, vjeruje samo u sebe, živi u vječitoj iluziji da je alfa i omega obitelji, sela, župe. . . Želi biti u središtu pažnje u svakom trenutku i da se svi i sve oko njega vrte. Pun je sebe. Ne suspreže se ni od kakvog puthvata da bi ostao na površini, prvi, u središtu. Poznato je da su najveći krvoloci u povijesti bili velike umišljene oholice.

S kim bismo najslikovitije usporedili ohola čovjeka? Nalikuje magarcu natovarenu vazama punim cvijeća oko kojega se tiskaju ljudi da gledaju lijepe cvjetove, a magarac — misleći da gledaju njega — ponosno podiže uši. Ili malom pigmejcu koji se popeo na brežuljak vičući kako je potomak starih divova i kako u njemu prebiva ogromna snaga. Oholica je poput mješine kojoj je potreban samo jedan ubod male iglice da bi se pokazalo što se nalazi u toj napuhanoj mješini. Oholica nalikuje praznom klasu: stoji ponosno i uzdignuto, ali prazan. Pametan čovjek je poput rodnog klasa: prigiba glavu zemlji. Oholica je vječiti sanjar svoje veličine, cvrčak koji se napinje da bi što jače pjevao i to podržava sve dok ne pukne od dokazivanja svoje veličine.

Oholica se ne sviđa ni Bogu ni ljudima. Ljudi ne vole oholicu jer je to redovito čovjek male pameti. Stavljajući na sebe odlikovanja koja nije nikada zaslužio, kiti se perjem kao paun i upravo tu očituje svu svoju tragediju. Kad paun želi pokazati svu svoju ljepotu i veličinu, raširi svoje ukrasno perje, ali otkrije svoju golotinju koja nije toliko uočljiva dok je perje spušteno.

I Bogu je odvratniji ohol čovjek. „Šest je stvari koje Gospodin mrzi, a sedam ih je gnusoba njegovu biću: ohole oči. . .” (Izr 16,7). „Gospodin Bog ruši kuću oholima” (Izr 15,25). „Mrzak je Gospodinu svatko ohola duha; takav zaista ne ostaje bez kazne” (Izr 8,13). „Pred slomom ide oholost i pred padom uznositost. Bolje je biti krotak s poniznima nego dijeliti plijen s oholima” (Izr 16,18). „Zaista, uzvišen je Jahve, ali gleda na ponizna, a oholicu izdaleka već poznaje. Ohol pogled bit će skršen, a bahatost ljudska ponižena” (Iz 2,11).

Očita su ta ozbiljna upozorenja Svetoga pisma. A to je i sasvim jasno. Čovjek što god ima dobio je od Boga: i zdravlje, i znanje, i ljepotu, i imetak. . . Zašto onda toliko uzdizanje nosa, nadimanje prsiju. Istina je, mi moramo čuvati svoj dobar glas i poštenje. Moramo napredovati umno i tjelesno, razvijati svoje kvalitete. Ali sve s mjerom i pokrićem u stvarnom djelovanju.

Lucifer je govorio, kako će se popeti na nebo i nad zvijezdama dignuti svoje prijestolje i postati sličan Svevišnjemu. Oholi „Lučonoša” ne samo da nije postao sličan Svevišnjemu nego je tako duboko pao kao nitko nikada u povijesti. I kao što orao kostolomac iz visine baca kost da bi se što bolje razbila kad padne na zemlju, tako isto i Bog pušta oholici da se uzdigne da bi što jasnije vidio svoj pad u dubinu.

Isus je svoj stav prema oholici pokazao u prisposobi o cariniku i farizeju. Farizej je tip hvalisavca i oholice: on nije razbojnik, nepravednik, preljubnik. . . Dvaput u tjednu posti, daje desetinu. A carinik nije ni očiju podigao prema visinama nego je ponizno molio: „Bože, smiluj se meni grešniku” (Lk 18,13). I na završetku ove prisposobe Isus kaže: „Carinik se vrati kući opravdan, a ne onaj. Jer, tko se uzvisi, bit će ponižen, a tko se ponizi, bit će uzvišen” (Lk 18,14).

Isusova majka Marija je postala velika jer je Gospodin Bog koji „raspršuje oholice i uzvisuje ponizne” pogledao na „neznatnost službenice svoje”. Zbog toga Marija postaje putokaz poniznosti i prototip svakom kršćaninu.

A i praksa života nas uči da se oholost ne isplati. Vrlo brzo prolazi i ono što stvarno imamo: i ljepota, i snaga, i bogatstvo. Ništa od toga nećemo ponijeti na drugi svijet. U Hamletu je Shakespeare s pravom stavio u usta jednom grobaru: „Tek malo treba troškova da naš se spremi gost, komadić zemlje, lopata i pokrov bijel je dost!”

Oholost je teški grijeh jer čovjek želi postati bog bez Boga. Povijest nam pokazuje mnoge primjere za to. Rimski su imperatori najviše napadali prvu Božju zapovijed i htjeli su da ona glasi: „Ja Neron, Domicijan, Trajan, Dioklecijan. . . car i bog!” Upravo zato jer su bili umišljeni bogovi, postali su diktatori, krvopije, luđaci. Ni moderni Neroni našega stoljeća nisu bili ništa bolji, a i kraj im je isti: Hitler se ubio, Musolinija su objesili, Staljina se mrtvog odrekli. . .

Na tom crnom zastoru oholosti gradimo svijetli život poniznosti slijedeći opomenu sv. Jakova: „Bog se protivi oholima, a poniznima daje milost” (Jak 4,6). Nasljedujmo Krista koji je bio blaga i ponizna srca. Isuse blaga i ponizna srca, učini srce naše po srcu svome!

LAKOMOST

Ako je oholost izvor svih opačina, ni lakomost ne zaostaje puno za ohološću. Sveti Pavao nas opominje: „A kad imamo hranu i odijelo, budimo zadovoljni. Oni koji žele postati bogataši upadaju u napast, u zamku i u mnoge lude i pogubne želje što strovaljuju ljude u propast i uništenje, jer je lakomost za novcem izvor svih zala” (1 Tim 6,10). Zbog toga lakomost s pravom zauzima mjesto vice-šampiona na ljestvici smrtnih grijeha.

Moramo se brinuti za hranu, odijelo i lijekove, priskrbljivati potrebno djeći i potomstvu. Nije grijeh posjedovati ni biti bogat, ali sve svoje misli, osjećaje i snagu tome podrediti, zaista je nepametno. Pretvoriti novac i propadljive stvari u neka božanstva predstavlja pravo idolopoklonstvo. A pogotovo kad se u njihovo stjecanje često uvuče laž, krađa, prijevara i slične „domišljatosti”. Sveti Pavao nas opominje: „Znajte dobro: nijedan lakomac – to jest idolopoklonik – nema dijela u Kristovu, Božjemu kraljevstvu” (Ef 5,5).

Svaki čovjek u sebi nosi barem malog lakomca. Gledajte djecu: svako bi prigrabilo sebi sve što vidi i ne želi to podijeliti s drugima. Čovjek većinu svoga života provede u tjeskobi stjecanja i prikupljanja. Stalno slušamo iste refrene: Mora se, veliki su troškovi stalna poskupljenja, ne može čovjek s ovim isplivati. . . I dok druge mane opadaju s rastom čovjekovih godina, lakomost raste sve do samrtne postelje na kojoj čovjek posljednjim snagama grčevito skuplja pokrivače kao da bi ih želio ponijeti sa sobom na drugi svijet.

Lakom čovjek je oduran i Bogu i ljudima. Njemu je često puta bog novac, interes, zarada. . . A Bog koji je samo darivanje lakomcu je u drugom planu, ako je uopće u nekom planu. Govor o predarežljivom Bogu, djelatelju svih dobara lakomcu je teško shvatljiv i prihvatljiv jer to priznavanje nosi u sebi i prijekor da bi i sam morao takav postajati.

Lakomost ima duboke korijene u čovjeku. Ona izlazi „iz srca” (Lk 7,22). Zbog toga Pavao opominje Korinćane da se toga čuvaju „jer lakomci neće baštiniti kraljevstva Božjega” (1 Kor 6,10). Iz te mane ne isključujemo nikoga pa ni svećenike ni biskupe. Kršćanski narod je spreman lako oprostiti mane navjestiteljima kraljevstva Božjega, ali škrtost i lakomost vrlo teško. „Kome on ima štedjeti?” – pitanje je koje izražava čuđenje i zgražanje. Zato Pavao, opominjući Timoteja, upozorava da nadglednik u Crkvi Kristovoj mora biti – između ostalog – „blag, tuđ prepirci i lakomstvu” (1 Tim 3,3).

Lakomac izbjegava društvo ljudi i prijatelja iz straha da će morati nešto potrošiti. Njegov dinar neće otići za zajednički pothvat bilo da je u pitanju ambulanta, škola, put, pomoć sirotinji. . . Lutriju bi zaigrao kad bi bio siguran da će nešto dobiti. Novine će teško kupovati, ali će kod drugoga obavezno pogledati svakodnevnu tečajnu listu vrednijih valuta.

Lakomac je škrt i prema Bogu i prema Crkvi. Njegova nedjeljna milostinja je u iznosu 1 dinara već 30 godina. Njega Karitas i humanitarne akcije ne zanimaju, ali često se zatvara u sobu da bi prebrojio valutu ili pogledao u štedne knjižice. Ne pada mu na pamet sudbina škrtog bogataša iz evanđelja koji je bahato razmišljao nakon bogate ljetine: „Dušo moja, imaš dobara za godine mnoge, počivaj, jedi, pij i uživaj!” I zbog toga zaslužio prijekor: „Luđače, još noćas zatražit će ti se natrag duša. Kome će pripasti ono što si skupio?” (Lk 12,19).

U našem narodu postoji pomalo drastična usporedba; škrt čovjek je kao i svinja. Dok svinja živi, nitko je ne želi niti pogledati. Tek kad je ubijemo, počinjemo je cijeniti, i to u svim dijelovima od glave do nogica. Isto je s lakomcem: dok je živ, od njega nitko nema nikakve koristi. Kad umre, koriste i njegove štedne knjižice i zamotuljke na skrivenim mjestima.

Lakomac je čovjek samoživ i kad je u nevolji, misli samo na sebe. Postoji jedna priča o škrotoj i lakomoj babi koja nikada u životu nije nikome udijelila milostinje niti nešto poklonila. Jedini poklon koji je nekome poklonila bio je jedan crveni luk udijeljen gladnom siromahu. Kad je baba umrla, dospije u pakao. Kad je jednom prigodom sv. Petar prošetao paklom, potuži mu se baba da je nje-

zina milostinja siromahu ostala nenaplaćena i da bi ona zbog toga morala izići iz pakla. Sveti Petar joj odredi da se uhvati za luk pa ako je to bude moglo izvući, neka joj bude. I uhvati se baba za luk i Petar je počne izvlačiti van. Ugledaju to davli pa se uhvate baba za noge želeći i oni tako van. Međutim, ona ih jednoga po jednoga odgurivala dok nije ostao samo jedan jedini. Naglim trzajem htjede i njega strovaliti u dubinu pakla, ali u tom trenutku otkinu se luk i baba se zajedno s njim strovali u dubine pakla.

Jednom zgodom pozvali župnika da ispovjedi na smrt bolesnoga starog tvrđicu koji je cijeli život računao koliko dobiva od kamata posuđenog novca. Pokušao župnik razgovarati s tim čovjekom kao vjernikom koji se dijeli s ovim svijetom, ali on na ništa nije reagirao. Župnik zaigra na posljednju kartu da ga raspoloži: izvadi križ i pruži mu ga da ga poljubi. Pri titravom svjetlu svijeće voštanice srebreni križ zasvjetluca i to svrati pozornost okorjelog tvrđice koji na to otvori oči i znatiželjno zapita župnika: „Velečasni, koliko zapada taj križ?”

Gdje je blago vaše, ondje će vam biti i srce! Zbog toga nas Isus opominje: „Ne sabirite sebi blago na zemlji gdje ga moljac i rđa izgrizaju, gdje lopovi propkopavaju zidove i krađu ga! Nego sabirajte sebi blago na nebu gdje ga ni moljac niti rđa ne izgrizaju niti lopovi krađu!” (Lk 6,19-21).

BLUDNOST

Čovjekovo lutanje stramputicom bludnosti staro je koliko i čovječanstvo. Dobro nam je poznat govor o najstarijem zanatu. Te stramputice, nažalost, danas kao da su se previše umnožile. Posljedice su očite. Nama su najuočljivije dvije negativne posljedice koje kao da su glavno obilježje naše epohe: pobačaj i rastave brakova. Istina, to moramo priznati, nisu te posljedice prouzrokovane isključivo bludnošću, ali je i taj uzrok svaki put prisutan.

Bog pokušava staviti usmjerenja i ograde čovjekovu životu i prijenosu toga života šestom i devetom zapovijeđu s ploča dekaloga, a Krist je taj zakon smjestio u nutrinu čovjeka, u samo srce: „Čuli ste da je rečeno starima: Ne čini preljuba! A ja vam kažem da je svaki koji s požudom pogleda ženu već — u svom srcu — s njom učinio preljub” (Mt 5,27-28). Zanimljivo je da Isus naglašava pogled „s požudom” a ne bilo kakav pogled. Požuda uvijek uključuje egoizam, izrabljivanje. . . Ljubav je, naprotiv, darivanje, usrećivanje drugoga i sebe, otvaranje prema drugome. Strast požude svodi osobu na stvar, a ljubav i stvari promatra u odnosu na drugu osobu.

Ovdje bismo željeli svratiti pozornost na rastavu braka kao zlo koje je prisutno među nama a često je posljedica bludnosti. Igranje vatrom kod oženjenih i udatih lako može izazvati požar razornih dimenzija. Prvi pokušaji su obično bezazleni ali ako im se navrijeme ne stane na put, iz male iskre se razvija veliki po-

žar koji čovjek više nije u stanju kontrolirati. Čovjek pravo i istinski može voljeti samo jednu ženu a sve drugo, „sa strane”, nije prava ljubav. To je požuda, izlivanje, ali ljubav prava nije. Ne može čovjek voljeti na dekagrame, kilograme ili kvintale. U ljubavi nema utega ni vaga. Prava je ljubav kao čaša „cilog vina”. Vino valja, ako je pravo. Tako i ljubav. Ako se vino puno mućka i miješa, postane kvasina. Slično se događa i u braku: malo s jednom ženom, malo s drugom; malo s jednim muškarcem, malo s drugim. . . i na kraju umjesto dobrog vina dobijemo kvasinu koja se baca. Nije više za piće.

Bolje je spriječiti nego liječiti. Nije dobro reći u početku stramputice: to je narav, nije to ništa zlo. Upravo u tom stadiju to treba posjeći u korijenu jer što god se ide dalje zlo preuzima komandu i sve teže ćemo gospodariti situacijom. Danas treba posebno paziti na bračnu ljubav. Zašto? Prije su ljudi bili spremniji na trpljenje, podnošenje ili jednostavno skrivanje svoje nesreće. Danas toga ima malo ili nimalo. Za najmanju uvredu ili nerazumijevanje slijedi ucjena: „Ako ćemo tako, onda svatko sebi!” Kako olako muž reče ženi, a i obratno: „Idi od mene, tko te drži!” Kako li su učestale izjave koje se šire u svakodnevnom žargonu: „Nisam ja te sreće da mi žena/muž uteče! Sretnu čovjeku umiru žene a nesretnom crkavaju krave!” To su loše i neukusne izjave koje stvaraju neozbiljni mentalitet u tako ozbiljnim životnim prilikama.

Bračne svađe su često sastavni dio života. U tako mučnim situacijama najteže stradavaju djeca. U Indiji je bio u nekim krajevima običaj da u svakoj kući bude posebna soba koja se zove krodhagara i da to bude soba za svađanje. To je mala sobica bez prozora s duplim vratima. Ako muž i žena imaju nešto razračunavati između sebe, trebaju poći u tu sobu i ne smiju izići iz nje dok ne razračunaju jedno s drugim. Djeca ne smiju gledati „rat” među roditeljima. Kako bi ta sobica za svađanje bila potrebna u svakoj našoj kući? Tada bi djeca bila pošteđena mnogih neukusnih i neugodnih scena koje u njima stvaraju trajne traume s neugodnim posljedicama.

A za one koji se rastavljaju želio bih ispričati običaj jednoga primitivnog plemena u Novoj Gvineji koje je otkrio i opisao jedan francuski istraživač 1960. godine. U tom plemenu se rastava između muža i žene obavlja ovako: Muž i žena stanu u dva suprotna kuta svoje kolibe okrenuti leđima jedno drugome. Najprije muž viče prema zidu tri puta: „Ja sam lud!” Onda to isto ponovi tri puta žena. Onda se okrenu jedno prema drugome i zajedno tri puta ponove: „Mi smo ljudi!” Ako ustraju u tom ceremonijalu, čin rastave je time završen. Kod njih se to događa veoma rijetko, ali i u tim slučajevima priznaju da nisu pametno učinili kad su se rastali.

Nije na odmet prisjetiti se mudrosti starih koji su predlagali:

- Želiš li biti sretan jedan dan, spremi dobar ručak.
- Želiš li biti sretan mjesec dana, napravi lijepo odijelo.
- Želiš li biti sretan godinu dana, ubij ugojeno prase.
- Želiš li biti sretan desetljeće, dobij lutriju.
- Želiš li biti sretan cijeli život, imaj sretan brak.

Naš misionar u Obali Slonove Kosti (Abiđan) fra Rafael Lipovac opisujući rastavu braka u plemenu Bambara, između ostaloga, piše i ovo: „Rastava se uvijek smatra kao veoma teška stvar koja može posvađati dva sela i nanijeti štetu cijelom društvu. Može se proglasiti samo izvan sela pod nekim drvetom. Vjeruju da će se to drvo u vrlo kratkom vremenu osušiti jer je bilo svjedok jednoga svetogrdnog čina.”

Apostol Pavao na više mjesta upozorava kršćane da se čuvaju tjelesnih požuda jer one vojuju protiv čovjekove duše. Iz toga se mogu razviti i druga zla: „Doći će na koncu vremena izrugivači koji će živjeti prema svojim bezbožnim požudama. To su oni koji prave rascjepe i razdore, sjetilna stvorenja, koji nemaju Duha” (Jd 18-19).

Možemo biti zahvalni Bogu što je svojim zapovijedima dekaloga postavio električne bodljikave žice za obranu naših obitelji kao branu svetosti obitelji. Ali uvijek ostaje aktualna opomena izrečena narodnom mudročću: „Čuvaj se, i Bog će te čuvati!”

Z A V I S T

Prvorodena kći oholosti, koja se rađa iz našega sebičnog egoizma, zove se zavist. Vrlo je podla i podmukla. Ne štedi ni dob ni položaj. Vrlo je raširena pa stara poslovice veli: „Kad bi zavist bila groznica, cijeli bi svijet bio grozničav.”

Bog je zapovjedio da ljubimo blišnjega kao same sebe. Zavist se protivi tom zakonu i ne priznaje ga. Ne dopušta gledati blišnjega kao čovjeka kojega treba ljubiti nego ga više promatra kao takmaca kojega treba eliminirati. Čovjek zavidnik se veseli tuđoj nesreći i time se stavlja u službu sotone koji je u tome pravi specijalist. Zavidnik ne dopušta da njegov susjed, prijatelj, znanac . . . bude ispred njega. Naprotiv, sve će učiniti da ga ukloni i sruši.

Zavist je velika mana a njezine su posljedice katastrofalne. Povijest spasenja poznaje stravične primjere posljedica zavisti. Kain je ubio brata Abela „jer se njegova žrtva više svidjela Gospodinu” (Post 4,4). Braća su prodala Josipa Pravednoga u Egipat jer je otac više volio Josipa. Saul je izgarao od mržnje na Davida jer je narod pjevao: „Saul pobi tisuću, a David deset tisuća” (1 Sam 18,7). Najveći zločin u povijesti čovječanstva učinjen je nad Sinom Božjim a i Rimljanin Pilat je znao da su „Isusa predali iz zavisti” (Mt, 27,17).

Dakle, prva mržnja u povijesti spasenja i nama poznatoj povijesti čovječanstva proizišla je iz zavisti. Zavist i mržnja rodile su prva krvoprolića i bratoubojstva. Nažalost, to se ponovilo mnogo puta u povijesti, a ponavlja se i danas. To je lijepo izrazio Dante:

„Zavist nije drugo nego zmija opasna,
Što nam se tiho u žile ušulja,
Od nje se rađa samo krv pakosna.”

Zavidnik se ne sviđa ni Bogu ni ljudima. Kad pogledamo kako zavidnik reagira u običnim životnim situacijama, postaje nam jasno kakav je to čovjek. Uzmimo neke primjere. Čovjeku se posrećilo, dobro mu pošao posao i obogatio se. Kakva će biti reakcija zavidnika? „Lako je njemu kad je pokrao u poduzeću. I otac mu je bio lopov. Da ima obraza, ne bi se ni pojavio među ljudima.”

Drugi čovjek nešto prodaje. Kakva je reakcija zavidnika? „Kao da bi on to prodavao da štogod vrijedi? Sigurno će nekoga nasamariti. Da je sticao, ne bi smicao. . .” Treći nešto kupuje, a zavidnik će odmah: „Gledaj što se posilio! Što on misli da je sada nešto? Da nema, ne bi ni kupovao. . .” Čovjek redovito ide u crkvu i rado se druži sa svećenikom. Kakva je reakcija zavidnika? „Ide tamo samo da se pokaže. Uliziva se. Ovamo ide u crkvu, a tamo je u njemu svih sedam smrtnih grijeha. . .” Tuđe dijete bolje u školi pa zavidnik to odmah prokomentira ovako: „Otac i majka mu znaju dobro potkupiti. Protekcija svugdje pa i tu. Nije on toliko pametan koliko misli. . .” I tako redom, u svakoj prigodi života tumačenje na krivo iz zavisti jer sam ne može što vidi da drugi uspijeva.

Zavidnik neće ostati samo u mislima i na riječima. On često prelazi i u akciju. Pisac ovih redaka je doživio slijedeći slučaj. Dolazi žena i želi platiti misnu nakanu. „Gospođo, za koga biste željeli da se prikaže sveta misa?” „Za moju susjedu Maru. Želim da rodi nakazno dijete!” Žena koja je željela platiti misu nije imala djece pa je pucala od zavisti što to njezina susjeda, koja joj se ne sviđa, može.

Zavidnik je spreman i sam trpjeti, samo da bi njegov susjed morao pretrpjeti više. Sveti Antonin donosi slijedeću priču. U jednoga kralja služila dva ministra i obojica bijahu odana i vjerna, ali istovremeno i škrta i zavidna jedan drugome. Kralj im predloži: „Neka jedan od vas zatraži štogod želi i bit će uslišan, ali ću drugomu udijeliti dvostruko.” I jedan i drugi su željeli i novac, i posjede, i počasne položaje, ali pomisao da će njegov drug dobiti dvostruko, sputavala ih da izraze što žele. Dogovore se da će molbu iznijeti sutradan. Cijelu noć nisu spavali. Jednome od njih žena dade „spasonosni” savjet koji on iznese pred kralja: „Molim te, kralju, iskopaj mi jedno oko!” Razumije se, to je uključivalo da će njegovu drugu biti iskopana oba oka.

Dobro je netko rekao: „Zavist puca na druge, ali pogađa sebe!” Ta mana najviše škodi zavidniku. Od nje, u stvari, nitko nema koristi. Ona sije samo štetu. Lupež, pijanac, bludnik. . . imaju barem neko kratkotrajno zadovoljstvo. Zavidnik ima samo štetu i izjedanje samoga sebe. Koja korist čovjeku ako nekome zavidi na službi, položaju, ako se žalosti što je netko nešto dobro i ugledno stekao i pribavio, ako se veseli da je netko upao u zlo. Jedini rezultat je gubitak zdravlja, časti i poštenja onoga koji zavidi.

Zavidnik nikada ne može imati mira, jer uvijek gleda kakav je drugi i izjeda se zbog tuđih vrлина i uspjeha. Za zavidnika je karakteristična riječca „ALI” u svim prilikama tumačenja tuđega posjedovanja ili uspjeha. „Nije mene briga, ali. . . Neka on radi što hoće, ali. . . Neka ima i neka je dobio, ali. . . Bože mu daj sto dobara, ali. . . Ako će sve zapaliti, ali. . .” Taj zlokobni „ali” koji zavidnik ne može prešutjeti otkriva njegovu zloću i opačinu.

Zavist nikako ne može zajedno s kršćanskim načelima. Zavidnik ne može pristupiti k Bogu Ocu koji daje da njegovo sunce grije i zle i dobre i kiša pada i zlima i dobrima, k Bogu koji hoće da se svi ljudi spase i dođu do punine istine. Sveti Pavao opominje Korinćane: „Bojim se da vas neću naći kakve bih htio. . . da slučajno među vama ne bude svađe i zavisti, suparništva, ocrnjivanja, kleveta, obijesti. . .” (2 Kor 12,20). „Braćo, zar niste tjelesni, tj. zar ne živite čisto po ljudsku kad među vama postoji svađa i zavist?” (1 Kor 3,3).

Zato, braćo, izbjegavajmo ovo manu da ne bismo leteći na njezinim krilima survali se u provaliju već u ovom životu i – što je posebno pogubno – u vječnu propast do konca vremena. „Veselite se s veselima, plačite sa zaplakanima” pa ćete se radovati kroz svu vječnost.

NEUMJERENOST U JELU I PIĆU

Jelom i pićem održavamo i razvijamo svoj život pa nam je Gospodin Bog dao jaki nagon i za jednim i za drugim. Kad pretjeramo u tome, nastaje veliki nered i za onoga koji pretjera i za druge koji žive s njima. Bog nam je dao razum da i u tome držimo određeni red i sklad. Današnja presita generacija mora voditi posebno računa o umjerenosti u jelu i piću, jer joj je to sve nadohvat ruke.

Nered se može odraziti i kod jela i kod pića, ali mi ćemo ovdje više govoriti o grijehu pićem i posljedicama koje iz toga proizlaze jer je to, čini se, pogubnije za nas i naše obitelji. Lijepo je popiti čašu vina „koje razveseljuje srce čovječje”, ali ako to postane nekontrolirano, onda se ispunja dobra stara indijska poslovice: „U prvoj čaši čovjek pije vino, u drugoj čaši vino pije vino, u trećoj čaši vino pije čovjeka.”

Zanimljivo je da ljudi uvijek nađu opravdavajući razlog za piće. Pije se na sastanku, na rastanku, kad je čovjek žedan da utaži žeđ, kad je gladan za aperitiv, kad se dobro najeo da bolje probavi, kad je hladno da se ugrije, kad je vruće da se rashladi, kad je pospan da se razbudi, kad polazi na spavanje da bolje zaspe, kad je uzbuđen da se smiri, kad je žalostan da se razveseli, kad je veseo da dade oduška veselju. . . Pije se na krštenju, na vjenčanju, kod sprovoda. . . Jednom riječju, u svakoj prigodi i na svakome mjestu. Jedan ljubitelj dobre kapljice to je izrazio ovako: „Ja pijem samo u dvije prigode: kad ima ribe i kad nema ribe!”

Zanimljivo! Kod pića uvijek želimo da to bude „na zdravlje”, iako je često posljedica obrnuta. Koliko je samo ljudi koji su češće sebi i drugima nazdravljali prije vremena „otputovalo”, koliko ih je oboljelo na jetri i želucu, koliko prije-vremenih moždanih i srčanih udara? Koliko prometnih nesreća, koliko doživotno onesposobljenih, koliko obiteljskih svađa i tragedija zbog toga jer se ljudi nisu znali čuvati „svoga najboljeg prijatelja” kako oni nazivaju piće? Pravo je imao tvorac izreke: „Više je ljudi ubijeno alkoholom nego bilo kojim drugim oružjem!”

Pijanac uništava sebi zdravlje i životni aktivitet, ali uništava i društvo u kome živi. Od svih prometnih nesreća u 84% slučajeva alkohol je bio barem jedan od uzročnika. Od svih šteta u privredi 64% imaju korijen u alkoholizmu. Od svih ubojstava 85% ih je učinjeno pod djelovanjem alkohola. Zbog toga je svake hvale vrijedna akcija borbe protiv alkoholizma i sustavnog liječenja te vrste bolesti ovisnosti.

Pijanac bi trebao sam učiniti nešto da se okani toga razornog zla, ali mu je potrebna pomoć i šire zajednice, i kršćanske i društvene. Takvog čovjeka treba prihvaćati, hrabriti, posvećivati mu slobodno vrijeme, ali i otvoreno govoriti o njegovoj mani kao i o drugim manama. U tome obitelj pijanca treba odigrati veliku ulogu i ponijeti određeni dio njegova tereta.

Pripovijeda se jedna zgodna o čovjeku koji je sav svoj imetak propio. Susretne ga prijatelj pred vratima gostionice i začudi se što radi s metrom u ruci, sav zamišljen. „Uzimam mjeru, ali mi se račun nikako ne slaže: vrata mi se čine previše uska i niska kad se prisjetim da je kroz njih prošla sva moja očevina i djedovina. Imao sam livade, kola, konja. . . Sve je ovuda prošlo. Sada me tjeraju vani, jer više nemam novaca.”

Pijanci uvijek nalaze neka opravdanja. Neki piju da zaborave, drugi da se ohrabre, treći da se smire. . . A sve su to samo prazni izgovori da se opravda osobna nutarnja praznina, kukavičluk, bijeg od rada i reda. Sveti Pavao opominje kršćane da „ne provode život u pijankama”, jer „pijanci neće baštiniti kraljevstva nebeskoga” (1 Kor 6,10). Pijanstvo je za Otkrivenje simbol služenja kumirima, tj. lažnim bogovima (Otk 17,2).

Pijanstvu i trenutnom mamurluku sveti Pavao suprotstavlja puninu života koja dolazi od Duha Božjega: „Ne budite budalasti nego uočavajte što je volja Božja! Ne opijajte se vinom, jer u tome leži propast, već se napunite Duhom!” (Ef 5,17-18).

Neka nam bogoslužje i molitva pomognu da nam vino od ploda trsova bude samo znak vječne gozbe na koju smo pozvani i koja je za nas pripravljena od postanka svijeta. Dao Bog da nas ništa od te Gozbe Jaganjčeve ne odijeli!

SRDITOST

Ova ljudska mana i pogreška kao da više i ne postoji. Danas se vješto skriva pod plaštem „slabih živaca” ili žestokog temperamenta. No, ipak ovo je opasna mana koja latentno prebiva u svakome od nas kao eksploziv koji se svakog trenutka može upaliti i izazvati veliku eksploziju i katastrofu. Katkad je za detonator potrebna samo neprihvatljiva riječ, kriv pogled, sitna nesuglasica. . . i eksplozija je na djelu. Ako u tom trenutku ne djeluje razum ili kreposna navika vladanja sobom, posljedice su neugodne i za pojedinca i za okolinu.

Srditost škodi i duši i tijelu. Dr. W. Canon, profesor na harvardskom sveučilištu, opisuje što se događa u čovjekovu organizmu prilikom velikih ljutnja: „Disanje postaje užurbano, srce jače udara, krvni tlak se povisi, probavno se djelovanje naglo uspori a katkad i potpuno prestane. Jetra ispušta šećernu zalihu, slezena se skupi i izlučuje sekret, adrenalin se izdvaja. Vid se oštećuje jer su očni živci blokirani. Veliku uzrujanost prate glavobolja, bol u kralježnici, povraćanje. . .” Zbog toga je pravo imao Glendale kad je izjavio: „Srdžba je kao kiselina koja može učiniti više štete posudi u kojoj se nalazi nego tamo gdje se izlije.”

Ljudi ne vole srdita čovjeka. A tko bi i volio divljaka? Mnogi ljudi misle kad viču, galame, psuju . . . da će ih držati za velike ljude. Učinak je redovito suprotan. Koliko puta čujemo komentare poput ovoga: „Pusti ga! Vidiš da je luđak a ne čovjek. S njim se ne može izići na kraj!”

Ni Bogu nije drag srdit čovjek. „Ne družiti se sa srditim čovjekom i ne idi s čovjekom jedljivim!” (Izr 22,24). „Ne nagli u srdžbi jer srdžba počiva u srcu luđaka!” (Prop 7,9). „Ako se i ljutite, ne griješite. Neka sunce ne zađe nad vašom srdžbom!” (Ef 4,26).

Ne radi se samo o tome da li će se čovjek naljutiti ili ne, nego da li će ljutina prijeći u grijeh ili će čovjek ostati gospodar svojih postupaka. Roditelj se može naljutiti na svoje dijete koje ne sluša ili ide opasnim putem, ali ne smije to prijeći u grijeh. Profesor se može naljutiti na učenike ako ne uče, ali ne smije ta ljutina prijeći u grijeh. I Isus se znao razljutiti, čak je i bičem istjerao trgovce iz Hrama, ali nije pogriješio pred Bogom. Naprotiv, revnost za kuću Božju na to ga je potakla.

Posebno je pitanje da li se nešto može postići samo vikom i galamom ili je bolje primijeniti onu narodnu: „Mirna voda brijeg obija!” Istu nam misao izražava priča o vjetru i suncu koji su se okladili tko će od njih prije skinuti čovjeku šešir s glave. Na scenu prvi stupi vjetar, podigne veliki kovitlac uz zastrašujuću buku. Čovjek instiktivno pritisne šešir rukama i vjetar ostade pobijeđen. Tada se posla uhvati sunce. Malo-pomalo počelo ugrijavati i paliti pa kad je u podne zagrijalo toliko da se čovjek počeo znojiti, morao je sam skinuti šešir. Sunce je postalo pobjednik bez zavijanja, buke i refula.

Potrebno je izbjegavati prigode u kojima se lakše ljutimo a primjenjivati sredstva koja nam pomažu svladati srditost. Znanstvenici su došli do zanimljivih podataka o vrstama i vremenu srditosti. Tako kažu da se muškarci više srde u radne dane, a žene blagdanima i vikendom. Muškarci su nervozniji prije jela, a žene poslije posla. Bezazlene bračne razmirice zbivaju se obično prije doručka, a veće prije večere.

Čovjek mora pronaći odgovarajuća sredstva da što prije svlada srditost. Snagom volje treba učiniti da zavlada razum, svjesno prebaciti pažnju na nešto drugo, prošetati, poći u vrt ili prirodu, izmoliti neku kratku molitvu ili zaziv. Veliki propovjednik Lacordaire preporučuje: „Želiš li trenutačni mir, osveti se. Želiš li trajni mir, strpi se i oprosti!”

Nemojmo prosuđivati čovjeka samo po tome kakav je kad je srdit, posebno ako je to prvi put. Stari su nas učili: „Vino se proba kad se smiri!” Ne možemo ništa reći o kvaliteti vina dok još vrije. Isto tako ne možemo donijeti sud da je netko divljak samo zato što je jednom „uzavreo”. Treba počekati da se smiri pa onda uzeti u obzir i vrenje i smirenje.

Bog nas preko Svetoga pisma opominje „da nam riječi budu blaže od ulja” (Ps 55,22), jer „blag odgovor ublažava jarost” (Izr 22,15). To nam je potrebno jer „mržnja i srditost jednako su gnusne i grešan ih čovjek obje u sebi nosi” (Sir 27,30).

„Blago čovjeku koji o svemu tome razmišlja jer će, primajući to k srcu, postati mudar” (Sir 50,28).

L I J E N O S T

Na posljednjem mjestu popisa smrtnih grijeha nalazi se lijenost. Zašto je dospjela na posljednje mjesto u tom neobičnom društvu, teško je reći. Činjenica je da se prvih šest mana ostvaruje u nekoj žurbi i ofenzivi, a ovaj zadnji grijeh ubija polako i odražava se u nekom lažnom odmoru i dokolici.

Kad je Dante u viziji svoga „Pakla” promatrao ljudske mane i ljude koji su njima obilježeni, lijenčine je našao u paklenom predvorju i začudio se njihovu velikom broju. Nazvao ih je „nesretnicima koji nikada nisu ni bili živi”.

U Svetom pismu nalazimo nekoliko potresnih slika u kojima je ocrтана sudbina lijenčina. U prispodobi o talentima čitamo kako je gospodar dijelio talente: jedan je dobio pet, drugi dva, treći jedan. Prva dvojica zaradiše dvostruko od dobivenoga uloga, a treći nije radio ništa nego je vratio talenat koji je čuvao zakopan. Gospodar je pohvalio i nagradio prvu dvojicu, a trećega osudio i bacio u tmine gdje će biti plač i škripanje zubima.

Drugi potresni primjer pokazuje smokvu koja nije davala plodove. Sisala je i iscrpljivala zemlju a ploda nije davala. Krist naređuje da se ta neplodna smokva sasiječe i spali.

U prispodobi o besposlenim vinogradarima, Krist upućuje poziv svim lijenčinama: „Hajdete i vi u moj vinograd!” (Mt 20,7). To je poziv na rad, na akciju, na zauzimanje i borbu protiv besposličarenja. Čovjek je od svoga početka određen za rad i to stvaralački rad koji je težak i mukotrpan, ali je izvor blagoslova za čovjeka: „U znoju lica svojega jesti ćeš kruh svoj!” (Post 3,19).

Primjeri rada i truda okružuju nas i u životinjskom carstvu oko nas. Mravi po cijeli dan marljivo rade da bi preživjeli i podigli potomstvo. Pčele su već ušle u poslovicu za marljivost i radišnost: „Neumoran kao pčela!” Crv je malen i neugledan ali tako grize da je u stanju srušiti i najveća stabla. Krtica je slijepa ali probija čitave spletove tunela kroz zemlju.

La Fontaine nam je ostavio dragocjene basne i pripovijetke iz životinjskoga carstva. U jednoj od njih čitamo o marljivim mravima i lijenom cvrčku. Cvrčak je pjevao cijelo ljeto pa kad je nadošla zima potuži se mravima da je gladan i zamoli da mu udijele hrane. Njihov odgovor je bio kratak: „Cijelo ljeto si pjevao, sad pleši!” Spomenuti La Fontaine zaključuje: „Lijenost tako polako koraca da je siromaštvo ubrzo stiže.”

Radišan čovjek je zadovoljniji od lijenčine. Glasovita je Shakesperova izreka: „Kad bi čitava godina prolazila u neradu i praznikovanju, zabave bi bile dosadnije od rada.” U to smo se i mi sami mnogo puta u životu uvjerali. Kad dva dana zaredom ne radimo, već nam je dosadno i ne znamo što bismo sa sobom. A što bi tek bilo kad bi nam tako prošla cijela godina.

Čovjek koji radi, redovito i nešto posjeduje. Kod lijenčine je obratno. U koga su neobrađeni vinogradi, u toga su prazni ambari. Tko ne ide na posao, nosi prazan novčanik. Život je čovjekov kao lađa na rijeci. U lađi treba neprestano veslati, ako ne želimo da nas struja odvede gdje ne želimo. Lijenčina ne radi puno rukama ni nogama, ali zato redovito puno radi jezikom. On uvijek nešto priča i daje savjete: trebalo bi ovo, trebalo bi ono. On uvijek nešto kritizira, što god drugi radi za njega nije dobro. On uvijek ima nekakve planove ali ni prstom ne miče da se ti planovi ostvare. Za njega vrijeme nije novac, ono je za njega odavno prestalo. Zato on pretresa druge ljude i njihove pothvate. Nema čovjeka koji nije prošao kroz njegovo rešeto.

Zašto i danas lijenost ubrajamo među sedam smrtnih grijeha? Pa i zbog toga jer je izvor mnogih drugih opačina. To je razumljivo s čisto naravnog, ali i nadnaravnoga gledišta. Čovjek mora nešto raditi. Ako ne radi „za”, radit će „protiv”. Zbog toga su stari savjetovali: „Zaposli se ili će te đavao zaposliti!”

Kad su Rimljani pobijedili Kartazane, nastala je velika radost. Jedino je veliki vojskovođa i državnik Scipion bio duboko zamišljen. Govorio je: „Od sada je država u velikoj pogibelji. Kad nemamo izvanjskog neprijatelja, između nas će se uvući besposlica, a s njome će doći i sve druge opačine i — napokon — propast.” Povijest je pokazala da je veliki državnik Scipion bio u pravu.

U jednom bavarskom gradu postoji slika koju opisuje K. Schmidt. Na slici je car s krunom i ispod njega natpis: „Ja svima vama vladam.” Do njega je papa s trostrukom krunom i pastirskim štapom a ispod toga stoji natpis: „Ja vas sve učim.” Pored njega je vojnik s potpisom: „Ja vas sve branim.” Ispod je slika zemljoradnika s natpisom: „Ja vas sve hranim.” Najuočljivija je slika vruga s parolom: „Ja ću po sve vas doći ne budete li vršili svoje dužnosti.”

Sveti Pavao je kratak i jasan: „Tko ne radi, neka i ne jede!” (2 Sol 3,10). Lijenčina je slab u radnim navikama, ali to još nije sve. On je lijen i u molitvi, i u sudjelovanju u bogoslužju, i u pohodima bolesnika i prijatelja. A Isus nas upozorava da radimo dok ima dana jer „dolazi noć, kad nitko neće moći raditi!” (Iv 9,4). Tek kad se čovjek obilato izmorio radom, ima pravo na odmor koji je slika eshatološkog odmora, vječnog „šabata”, vječnog pokoja i odmora od truda naših. S pouzdanjem koračajmo prema posljednjem sudu, jer nas djela naša slijede.